

Черняєв О.

Розвиток економіки України в 1950-1960 рр.

Черняєв Олександр Сергійович, аспірант

Переяслав-Хмельницький Державний пед. університет ім. Г. Сковороди, м. Переяслав-Хмельницький, Україна

Анотація. У статті висвітлюються деякі з впроваджених реформ того часу, таких, як: розширення економічних прав і компетенції союзних республік, зменшення чисельності адміністративно-управлінського персоналу міністерств і відомств, перебудова управління промисловості та будівництва, створення Української ради народного господарства, які значною мірою вплинули на розвиток економіки України. Проводиться аналіз реформ, які відбувалися в промисловій та аграрній політиці, зокрема збільшення заготівельних цін на сільськогосподарську продукцію, списання з колгоспів всієї заборгованості за обов'язкові поставки продуктів тваринництва у минулий період, освоєння цілинних і перелогових земель, зменшення податку з колгоспних дворів - тобто впровадження економічних стимулів замість примусу. Основними складовими реформ того часу було вдосконалення системи управління народним господарством, розвиток національної економіки та формування наукового потенціалу України - видатки Державного бюджету на науку й освіту збільшилися на чотири відсотки, чисельність наукових працівників збільшилась на тридцять відсотків. Новелою соціальної політики було зменшення робочого часу на дві години, збільшено тривалість відпусток у зв'язку з вагітністю і пологами на третину, скасовано судову відповідальність працівників за самовільне залишення підприємств і установ та прогул без поважних причин. В цей же період було ухвалено закон про державні пенсії, згідно з яким значно збільшено обсяг мінімальної пенсії та знижено її максимальну межу також було проведено реформування з підвищення заробітної плати низькооплачуваним працівникам і службовцям у середньому на тридцять відсотків. У досліджуваній період зберігалися головні ознаки командно-адміністративної планово-розподільної системи управління економікою, з вищевикладеного можна зробити висновки про те, що у вищезазначений проміжок часу проблема демократизації економічного життя не була вирішена до кінця, господарський механізм не зазнав значних змін, оскільки реформи не передбачали його радикальної трансформації.

Ключевые слова: реформи, економічна політика, методи планування, народне господарство.

В історії української радянської економіки 1950-1960-ті роки характеризуються збереженням панування адміністративної системи і одночасним започаткуванням процесів лібералізації та демократизації, спробами запровадити економічні методи управління народним господарством і розширити права союзних республік, соціальною переорієнтацією господарства. Радянський Союз був лідером сучасної науково-технічної революції (СНТР) поряд із США.

В історії економіки України 1950-ті роки визначають як "золотий період" адміністративної системи. Перша половина 1960-х років оцінюється як період появи елементів стагнації народного господарства та явищ передкризового характеру, що посилювали соціальну напругу в суспільстві.

Державна економічна політика втілювалась у планах розвитку народного господарства України на п'ять - вісім п'ятиріччя (1951-1955 рр., 1956-1960 рр., 1959-1965 рр., 1966-1970 рр.). Значною мірою її визначило впровадження досягнень сучасної науково-технічної революції (третьої НТР). Формувалася система завдань, пов'язаних із СНТР: розвиток космічної, електронної та радіоелектронної, хімічної галузей, комплексна механізація виробничих процесів, створення автоматизованих технологічних процесів, цехів і підприємств, масова механізація, хімізація та електрифікація сільського господарства. [4].

Удосконалення методів планування народного господарства республіки насамперед було пов'язано із збалансованістю п'ятирічних планів і застосуванням економіко-математичних методів і моделей. Склали плановий баланс народного господарства як початкову модель плану, міжгалузевий баланс виробництва та споживання. До 1954 р. у державному плані розвитку народного господарства СРСР головні завдання для союзних республік встановлювали щодо міністерств і відомств, з 1955 р. - для республіки загалом. Держплан СРСР визначав лише завдання з випуску валової

та товарної продукції, загальний обсяг капітальних робіт, чисельність персоналу та величину фонду заробітної плати. Держплани союзних республік займалися питаннями комплексного розвитку всіх галузей народного господарства на своїй території. Держплани союзних республік почали займатися питаннями комплексного розвитку всіх галузей народного господарства на своїй території. З 1957 р. розробка планів починалася на підприємствах і завершувалася в Держпланах республіки та СРСР. У 1962 р. створено Раду народного господарства СРСР. Вдосконалювалася практика планування сфер і галузей народного господарства. Так, у сільському господарстві планували лише обсяги заготівель продуктів рільництва і тваринництва.

Велику роль у розробці методології генерального планування відіграли праці Н. Ковалевського. В них науково обґрунтувалися ідеї аналітичного методу, робочої гіпотези довгострокового плану та потреба використання математичних методів у плануванні. З його участю в Держплані СРСР була розроблена перша економіко-математична модель плану. Необхідність розробки генерального плану на основі робочої гіпотези також відстоювали Ф. Винник, Л. Крижов, І. Ландесман.

Надзвичайно важливими в обґрунтуванні методу економіко-математичного моделювання є дослідження Г. Фельдмана про темпи зростання національного доходу. [1].

Викликає зацікавленість дискусія з проблем методології генерального планування, в якій взяли активну участь Н. Єфимов-Малтапар, В. Введенський, В. Немировський та ін. Зокрема, В. Введенський зазначав, що генеральний план є планом руху на шляху соціально-економічної, технічної та організаційної реконструкції народного господарства, яку може забезпечити планова система організації управління народним господарством.

Отже, розробка українськими економістами математичних методів та їх застосування в поточному та перспективному плануванні, а також системи балансів народного господарства України стала значним внеском в економічну науку, сприяла науково обґрунтованому плануванню та принесла, без сумнівів, практичну користь.

У промисловій політиці відбулися радикальні реформи:

1. з метою розширення економічних прав і компетенції союзних республік у квітні 1953 р. було зменшено кількість союзних (з 30 до 20) та союзно-республіканських (з 21 до 13) міністерств. Протягом 1953-1956 рр. майже 10 тис. підприємств та установ передали у підпорядкування Української РСР, що збільшило частку республіканської промисловості з 36 до 76 %;

2. на початку 1954 р. ухвалено рішення про зменшення чисельності адміністративно-управлінського персоналу міністерств і відомств. У 1957 р. проведена реформа перебудови управління промисловістю та будівництвом. Відбувся перехід від галузевого до галузево-територіального принципу управління. Ліквідовано 10 союзних і 15 союзно-республіканських міністерств. В Україні ліквідовано 11 промислових і будівельних міністерств, а 2 міністерства перетворено із союзно-республіканських у республіканські. Замість міністерств створено ради народного господарства (раднаргоспи), які здійснювали територіальне планування й управління промисловістю та будівництвом у межах відповідних економічних адміністративних районів;

3. на початку 1954 р. ухвалено рішення про зменшення чисельності адміністративно-управлінського персоналу міністерств і відомств. У СРСР планували скоротити не менш ніж 450 тис. осіб, що дало б економію понад 5 млрд. руб. на рік. В Україні за 1954-1955 рр. вивільнено понад 61 тис. осіб. Об'єднано міністерства місцевої та паливної промисловості України;

4. у 1957 р. проведена реформа перебудови управління промисловістю та будівництвом. Відбувся перехід від галузевого до галузево-територіального принципу управління. Ліквідовано 10 союзних і 15 союзно-республіканських міністерств. Наприкінці року із загальносоюзних залишились міністерства хімічної, радіотехнічної, авіаційної, суднобудівної промисловості, середнього машинобудування і транспортного будівництва. Крім того, об'єднано міністерства оборонної промисловості й загального машинобудування, електростанцій і будівництва електростанцій. В Україні ліквідовано 11 промислових і будівельних міністерств, а два міністерства перетворено із союзно-республіканських у республіканські. Замість міністерств створені ради народного господарства (раднаргоспи), які здійснювали територіальне планування й управління промисловістю та будівництвом у межах відповідних економічних адміністративних районів.

5. з метою посилення централізації керівництва в 1960 р. створено Українську раду народного господарства. В 1962-1963 рр. здійснено укрупнення раднаргоспів до семи економічних районів (термін "адміністративний" знято): Донецький, Київський, Львівський, Подільський, Придніпровський, Харківський, Чорноморський. Навесні 1963 р. республіканські Держплан, Держбуд і Українську раду народного господарства перетворено на союзно-республіканські органи. [2].

Аграрна політика передбачала заходи, спрямовані на поліпшення становища селян та індустріальний розвиток сільського господарства, зміст яких характеризують такі напрями:

1. збільшилися заготівельні ціни на сільськогосподарську продукцію. У 1958 р. замість заготівельних, закупівельних і

контракційних ціни були введені єдині закупівельні ціни, диференційовані за територіальними зонами;

2. восени 1953 р. з колгоспів списано всю заборгованість за обов'язкові поставки продуктів тваринництва у минулий період;

3. у 1956 р. колгоспникам дозволено видавати грошовий аванс - 25 % коштів від реалізації худоби і продуктів тваринництва;

4. на початку 1954 р. почалося освоєння цілих і перелогових земель у районах Казахстану, Сибіру, Уралу й частково Північного Кавказу. Так, 22 лютого 1954 р. на цілину виїхала перша група української молоді, на початку березня до Казахстану прибули великі загоны молоді з Харківщини, Дніпропетровщини, Хмельниччини та інших областей України;

5. у 1957 р. відмінили обов'язкові поставки державі сільськогосподарських продуктів колгоспниками, робітниками і службовцями з особистих підсобних господарств. Зменшено у середньому вдвічі податок з кожного колгоспного двору, повністю ліквідовано недоплату за минулі роки;

6. навесні 1957 р. М. Хрущов висунув програму "у найближчі роки наздогнати США з виробництва м'яса, масла і молока на одну особу населення". [8].

На початку 1960-х років в економіці країни з'явилися ознаки уповільнення і стагнації.

Застосування економічних стимулів замість позаекономічного примусу за браку свободи господарювання і конкуренції об'єктивно призводило до незбалансованості економіки, загострення дефіциту та ще більшого зниження дієвості стимулів. Інвестиційна політика не забезпечувала належне зростання, перевищувала можливості державного бюджету. Народне господарство розвивалося переважно екстенсивно. Роль продуктивності праці в зростанні обсягів виробництва почала зменшуватися. Національний дохід, що використовувався на споживання та нагромадження, не забезпечував вирішення основних соціально-економічних завдань. Кваліфікаційний рівень робітників відставав від потреб науково-технічного прогресу. Збільшився дефіцит споживання товарів. Раднаргоспівська система управління стримувала розвиток галузевої спеціалізації та територіальної інтеграції, призводила до роздробленості та багато ступінчастості керівництва галузями промисловості. Загострилася проблема кваліфікованих кадрів. Керівництво сільським господарством характеризувалося суб'єктивізмом і волонтаризмом, особливо в плануванні, ціноутворенні, фінансуванні та кредитуванні. Індивідуальна трудова діяльність обмежувалася, матеріальна зацікавленість колгоспів, радгоспів і окремих працівників була недостатньою. [3].

Засади економічної політики держави та ідеології правлячої бюрократії в кінці 50-х років ХХ ст. відобразились у політичній економії соціалізму. Значною подією в радянській економічній науці став підручник з політичної економії, що побачив світ у 1954 р. У ньому були викладені засади соціалістичної економіки. Автори книги визнавали існування при соціалізмі економічних законів, що є предметом політичної економії соціалізму, однак стверджували, що ці закони свідомо регулюються державою. У цей період посилилася зацікавленість учених-економістів товарно-грошовими відносинами. Дослідники цієї проблеми поділились на "товарників", котрі відстоювали потребу товарно-грошових відносин при соціалізмі та "не-

товарників", які заперечували їх наявність, вважаючи, що планові засади повністю витісняють товарно-грошові відносини, які є пережитком капіталізму. Стосовно закону вартості стверджувалося, що за соціалізму сфера його дії є обмеженою. Зі сфери товарно-грошових відносин виключали засоби виробництва та робочу силу. Певний внесок у розробку цих проблем зробили такі українські економісти, як О. Агафонов, В. Корнієнко, Є. Ліберман, Я. Лінійчук, І. Лукінов, Ю. Пахомов, А. Чухно, І. Ястремський та ін. Відстоюючи широкое використання товарно-грошових відносин в управлінні економікою, вони висловлювали ідеї про скорочення натуральних показників управління і планування народного господарства і заміну їх вартісними, про перехід від планового розподілу до гуртової торгівлі засобами виробництва, про розвиток внутрішньогалузевої конкуренції та ін. [11].

Щодо основного економічного закону, то його сформулювали так: забезпечення максимального задоволення постійно зростаючих матеріальних і культурних потреб всього суспільства шляхом безперервного зростання та вдосконалення соціалістичного виробництва на основі вищої техніки.

Складовою реформи 1965 р. було вдосконалення системи управління народним господарством. [6].

Головний зміст реформування полягав у поверненні до галузево-територіальної структури управління економікою з урахуванням комплексних завдань реформи. Так, у промисловості було вжито такі заходи:

1. ліквідовано з 1 січня 1966 р. Вищу раду народного господарства СРСР, республіканські раднаргоспи. Відновлено галузеву систему управління промисловістю через союзні, союзно-республіканські та республіканські галузеві міністерства. Загалом після завершення перебудови управління в Україні налічувалося 22 союзно-республіканських міністерств і 7 республіканських міністерств;

2. централізоване керівництво поєднувалося з розширенням прав і господарської самостійності підприємств. Згідно з Положенням про соціалістичне державне підприємство (жовтень 1965 р.), його діяльність організовувалася на основі народногосподарського плану і господарського розрахунку. Воно мало самостійний баланс і було юридичною особою;

3. у результаті цінової реформи збільшилися гуртові ціни (затверджені в 1955 р.), які б забезпечили компенсацію витрат виробництва та отримання прибутку підприємством. Була створена союзно-республіканська система ціноутворення. [13].

За підрахунками, частка промисловості, будівництва і зв'язку відповідала галузевій структурі економічно розвинених країн світу. Проте частка сільського господарства перевищувала, наприклад, рівень Франції та ФРН у 2-3 рази. [9].

Формувалися такі галузеві комплекси, як паливно-енергетичний, металургійний, машинобудівний, хімічний, легкої та харчової промисловостей, будівельний, військово-промисловий, агропромисловий.

Відбулися кардинальні зміни в науково-технічному розвитку національної економіки. Сформувався науковий потенціал України. Видатки Державного бюджету на науку й освіту в 1960 р. становили 18,2 %, у 1970 р. - 21,4 %. Чисельність наукових працівників за 1961-1970 рр. збільшилася з 46,7 тис. до 129,8 тис. осіб (у 1940 р. становила 19,3 тис.). У період семирічки (1959-1965 рр.) понад 65 % від загального приросту

промислової продукції було забезпечено шляхом застосування нової техніки.

Розвиток промисловості. Середньорічні темпи розвитку промисловості України були вищі, ніж західноєвропейські. Динаміка зростання обсягу промислового виробництва за шосту - восьму п'ятирічки відповідно до попередньої становила: за шосту - 320, за сьому - 153, за восьму - 150. За 1950-ті роки ввели у дію 1507 підприємств, 1961-1965 рр. - 486, 1966-1970 рр. - 261. У восьмій п'ятирічці (1966-1970 рр.) уперше дві третини приросту промислової продукції було отримано внаслідок підвищення продуктивності праці. Відбувалося вирівнювання темпів зростання виробництва засобів виробництва і предметів споживання.

У 1958 р. економіка західноукраїнських земель була індустріально аграрною. Продовжувався процес концентрації промислового виробництва. Усередині галузей створювали великі виробничі об'єднання (ВО): перші виникли в легкій промисловості - львівські фірми "Прогрес" і "Світанок". У 1970 р. діяло 104 об'єднання. [5].

Індустріалізація сільського господарства не завершилася. Протягом 1951-1953 рр. загальний обсяг сільськогосподарської продукції збільшився лише на 2 %. Комплекс організаційно-економічних заходів аграрного реформування 1953-1958 рр. забезпечив пришвидшення процесу індустріалізації сільського господарства. Поліпшилися організаційно-економічні умови господарювання, відбулося укрупнення та концентрація виробництва.

Виробництво валової сільськогосподарської продукції за 1950-ті роки збільшилося в 1,6 разу. У 1956 р. введено такий показник, як рентабельність та внутрішньогосподарський розрахунок. Колгоспи залишалися малопотужними. В 1960 р. лише 3,6 % колгоспів мали більш ніж 1000 корів і 1,8 % колгоспів - понад 3000 свиней. Колгоспів, що мали рентабельність менш ніж 55 % (мінімально необхідний рівень рентабельності), разом із збитковими налічувалося 15 % від усіх господарств. Товарність колгоспів дорівнювала 33,2 %.

Індустрілізувався техніко-технологічний рівень сільськогосподарського виробництва. Зростає кількість тракторів, комбайнів, вантажних автомобілів. Повністю завершилася електрифікація сіл, колгоспів і радгоспів. Істотні зміни відбулися в структурі посівних площ. Низьким залишався кваліфікаційний рівень працівників.

Удосконалювалася система оплати праці. Запроваджена гарантована оплата праці колгоспників за тарифними ставками радгоспів.

Однак "перелому" в аграрній політиці не сталося, принципи командно-директивної системи управління зберігалися. [14].

Державна економічна політика СРСР у 1950-х роках спрямовувалася на розширення бюджетних прав союзних республік щодо складання, затвердження і виконання їх бюджетів, розподілу видатків і доходів, керівництва бюджетною діяльністю, використання додаткових доходів, а також коштів, що залишалися через економію видатків. Проте у 1960-х роках було відновлено значення союзного бюджету.

Удосконалили систему оподаткування. У 1953 р. замість оподаткування доходу від усіх джерел сільськогосподарського виробництва колгоспного двору введено податок за твердими ставками з однієї соті гектара присадибної землі. У 1958 р. припинено випуск державних позик, що реалізовували за підпискою серед населення і тривалий період були важливим джерелом доходів бюджету. Упродовж 1960-1962 рр. підвищено неоподатковуваний мінімум заробітної плати, зменшено податок на заробітну плату для низькооплачуваних громадян, скасовано податок на бездітність з неодружених, одиноких і малосімейних. [7].

Кредитно-грошові відносини в Україні повністю контролював союзний уряд. З метою зміцнення фінансів і зменшення рівня інфляції, спричиненої додатковою емісією грошей та їх знеціненням, у 1961 р. проведено грошову реформу. Змінено масштаб цін. Гроші, що перебували в обігу, обмінювали на нові у співвідношенні 10:1.3 1 січня 1961 р. установлено золотий вміст рубля - 0,987412 г чистого золота (ціна 1 г золота дорівнювала 1 руб.). Долар оцінили в 90 коп. замість 4 руб. Проте купівельна спроможність випущених грошей продовжувала зменшуватися, що означало падіння рівня реальних доходів населення.

Соціальна політика поступово переорієнтовувалася. На 2 години зменшено тривалість робочого дня у передвихідні й передсвяткові дні, збільшено тривалість відпусток у зв'язку з вагітністю і пологами (з 77 до 112 календарних днів), скасовано судову відповідальність працівників за самовільне залишення підприємств і установ та прогул без поважних причин, встановлено 6-годинний робочий день для підлітків від 16 до 18 років. [10].

На початку 1960-х років відбувався перехід фабрик і заводів на п'ятиденний робочий тиждень з двома вихідними.

У 1956 р. ухвалено закон про державні пенсії, згідно з яким значно збільшено обсяг найнижчої пенсії та знижено її максимальну межу. Мінімальний обсяг пенсії за старістю становив 300 крб., максимальний - 1200 крб. У вересні підвищили заробітну плату низькооплачуваним працівникам і службовцям у середньому на 33 %. Мінімальна зарплата встановлювалась

в обсязі 300 крб. на місяць у містах і робітничих селищах та не менше ніж 270 крб. на місяць у сільській місцевості. Підвищено неоподатковуваний мінімум заробітної плати робітників і службовців (з 260 до 370 крб.). У 1964 р. за законом про пенсії та допомогу членам колгоспів встановлено державну систему соціального забезпечення колгоспників. Право на пенсію за старістю мали чоловіки від 65 років (якщо їх стаж роботи був не менше ніж 25 років), жінки - від 60 років (якщо їх стаж роботи був не менше ніж 20 років).

Відмінено плату за навчання в старших класах середніх шкіл і вищих навчальних закладах. Для допомоги жінкам-матерям створено школи-інтернати і групи продовженого дня. Фабрики і заводи опікувалися школами безпосередньо, надаючи їм посильну допомогу. В 1950-ті роки видатки на освіту в СРСР становили 10 % від національного доходу, тобто були найвищими у світі, однак пізніше почали зменшуватись.

У 1955 р. почалася переорієнтація в житловій політиці. Будівництво здійснювали на основі індустріальних методів виробництва (так звані «хрущовки») з метою в найближчі 10-12 років забезпечити людей житлом. У малих і середніх містах дозволили споруджувати житлові будинки на 2-3 поверхи, у великих - на 4-5. Якщо за 1918-1955 рр. загальна площа введених у дію житлових будинків в Україні становила 62,78 млн. кв. м, то за 1956-1964 рр. - 66,49 млн. кв. м. Проблема житла значною мірою була розв'язана. Проте труднощі в економіці гальмували вдосконалення соціальної сфери. [12].

У 1950-1960-х роках зберігалися головні ознаки командно-адміністративної планово-розподільної системи управління економікою.

З вищевикладеного можна зробити висновки про те, що у досліджуваній період проблема демократизації економічного життя не була вирішена. Господарський механізм не змінився. Реформи не передбачали його радикальної трансформації. Абсолютизація централізованих форм керування та планування економікою супроводжувалася суб'єктивістськими підходами й адмініструванням, незбалансованістю та нестабільністю.

ЛІТЕРАТУРА (REFERENCES TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

1. Бублик С.Г. Механізм бюджетного фінансування науково-технологічної діяльності. // Економіка та держава, 2011. - №5. - с. 129-131 Україна: Історія: Субтельний Орест: Посібник/Орест Субтельний – До.: Либідь, 1993. - 720с. *Public SG The mechanism of budget financing of scientific and technological activities. // Economy and State, 2011. - № 5. - P. 129- 131Ukrayina: History: Orest Subtelny: Manual/Orest Subtelny - By.: Lybed, 1993. – P. 720.*
2. Будкін В. Інноваційна модель розвитку національних економік // Економіка України, 2010. - № 6. - с. 67-78. *V. Budkin innovative model of national economy // Economic Ukraine, 2010. - № 6. - P. 67-78.*
3. Гош О. Соціально-економічний лад реформованості України: основні необхідні інновації // Економіка України, 2011. - №3. - с. 78-88 *Ghosh A. Socio - economic system reformovanosti Ukraine: main innovations needed // Economy of Ukraine, 2011. - № 3. - P. 78-88.*
4. Гусев В.О., Мужилко О.О. Парадигма сталого інноваційного розвитку України. // Економіка та держава, 2011. - №9. - с. 115-118. *VA Gusev, AA Muzhylko The paradigm of sustainable innovative development of Ukraine. // Economy and State, 2011. - № 9. - P. 115-118.*
5. Досягнення Радянської України за 40 років: Стат. збірн. - К., 1957. *Achievements of Soviet Ukraine in 40 years: Stat. team. - K., 1957.*
6. Економіка України: наукові впливи та шлях стабільності розвитку / О.Г. Білоцерківець, Т.В. Будляй та ін.. За ред. І.В. Крючкової; НАН України; ін.-т економіки та прогнозування. - К., 2010. - 480 с. *Economy of Ukraine: Scientific impact and the path of stability / O. Bilotserkivets, TV Budlyay etc. Ed . IV Kryuchkov, NAS of Ukraine, avenue avenue Economics and Forecasting. - K., 2010. - 480 p.*

7. Законодательные акты по вопросам народного хозяйства СССР. – М.: Юрид. лит., 1961. – Т. 1. – С. 784; Т. 2. – С. 686. *Legislation on the issue of the economy of the USSR. - Moscow: Legal. lit. , 1961. - T. 1. - P. 784 , Vol 2. - P. 686.*
8. Історія господарства: Україна й світло: Підручник/ Б.Д. Лановик,, за ред. Б.Д. Лановика. – До.: Вища шк., 1995. – 480с. *The history of management: Ukraine and the light Textbook / BD Lanovik, ed. BD Lanovik. - By.: Higher HQ., 1995. - 480p.*
9. Історія України: Нове бачення: У 2т./О.І. Гуржій, Я.Д. Ісаєвич, М.С. Котляр та ін., под ред. В.А. Смолія. – До.: Україна, 1995 – 350с. *History of Ukraine: New Vision: The 2t./O.I. Gurzhii, YD Isayevyich, MS Kotlyar et al., Ed. VA Smoliya. - By.: Ukraine, 1995 - 350p.*
10. Правовая работа в народном хозяйстве. – М.: Юрид. лит., 1986. – С. 670. *Legal work in the economy. - Moscow: Legal. lit., 1986. - S. 670.*
11. Пухтаєвич Г. О. «Аналіз національної економіки»: Навч. посіб. — К.: КНЕУ, 2005. — 254с. *Puhtayevych G. "Analysis of the national economy" : manual. guidances . - K.: MBK , 2005. - 254s.*
12. Україна й світло. Історія господарства від первісної доби й перших цивілізацій до становлення індустріального суспільства: Навчальний посібник для вузів/Б.Д. Лановик, З.М. Матисякевич, Р.М. Матейка та ін., за ред. Б.Д. Лановика. – До.: Генезу, 1994р. – 368с. *Ukraine and light. The history of the farm from the primitive era and the first civilizations to becoming an industrial society: a manual for schools / B.D . Lanovik, ZM Matysyakevych , RM Matejko et al. , Ed. BD Lanovik . - By.: Genesis, 1994. - 368p.*

Chernyaev O.S. Economic development in Ukraine 1950-1960 yy.

This article highlights some of the reforms implemented at that time, such as the expansion of economic rights and competences of the Union republics, reducing the number of administrative and managerial personnel of ministries and agencies, restructuring the management of industry and construction, creation of the Ukrainian Council of the economy, which greatly influenced the development of economy of Ukraine. The analysis of the reforms that took place in the industrial and agricultural policy, in particular the increase in procurement prices for agricultural products, the cancellation of debt on farms all required supply of animal products in the last period, the development of virgin and fallow lands, reducing tax kolkhoz households - that is the introduction of economic incentives rather than coercion. The main components of the reform at that time was to improve the system of economic management, the development of the national economy and the formation of the scientific potential of Ukraine - State Budget expenditures on science and education increased by four per cent, the number of researchers increased by thirty percent. Novelty of social policy was to reduce working hours by two hours, increased duration of leave due to pregnancy and childbirth in the third, the court reversed the liability of employees for voluntarily leaving businesses and organizations and absenteeism without good reason. At the same time, the Law on State Pensions, under which substantially increased the amount of the minimum pension and reduced its maximum limit has also been carried out reform of the wage increase low-income workers and employees an average of thirty percent. In the period kept the main features of the command-administrative planning and distribution system of economic management, from the above it can be concluded that in the above period of time the problem of democratization of economic life has not been resolved by the end, the economic mechanism has not undergone significant changes since the reform did not provide its radical transformation.

Keywords: *reform, economic policy, methods of planning economy.*

Черняев А.С. Развитие экономики Украины в 1950-1960 гг.

В статье освещаются некоторые из внедренных реформ того времени, таких, как: расширение экономических прав и компетенции союзных республик, уменьшение численности административно - управленческого персонала министерств и ведомств, перестройка управления промышленности и строительства, создание Украинского совета народного хозяйства, которые в значительной степени повлияли на развитие экономики Украины. Проводится анализ реформ, которые происходили в промышленной и аграрной политике, в частности увеличение заготовительных цен на сельскохозяйственную продукцию, списание с колхозов всей задолженности за обязательные поставки продуктов животноводства в прошлый период, освоение целинных и зависимых земель, уменьшение налога с колхозных дворов, то есть внедрение экономических стимулов вместо принуждения. Основными составляющими реформ того времени было совершенствование системы управления народным хозяйством, развитие национальной экономики и формирования научного потенциала Украины - расходы Государственного бюджета на науку и образование увеличились на четыре процента, численность научных работников увеличилась на тридцать процентов. Новеллой социальной политики было уменьшение рабочего времени на два часа, увеличена продолжительность отпусков по беременности и родам на треть, отменено судебной ответственности работников за самовольное оставление предприятий и учреждений и прогул без уважительных причин. В этот же период был принят закон о государственных пенсиях, согласно которым значительно увеличен объем минимальной пенсии и снижен ее максимальный предел также было проведено реформирование по повышению заработной платы низкооплачиваемым работникам и служащим в среднем на тридцать процентов. В исследуемый период сохранялись главные признаки командно – административной и планово - распределительной системы управления экономикой. Из вышеизложенного можно сделать выводы о том, что в вышеупомянутый промежуток времени проблема демократизации экономической жизни не была решена до конца, хозяйственный механизм не претерпел значительных изменений, поскольку реформы не предусматривали его радикальной трансформации.

Ключевые слова: *реформы, экономическая политика, методы планирования, народное хозяйство.*